

Opiskelijoiden koti

Uusi ylioppilastalo. 100 vuotta Helsingin sydämessä. Toim. Jari Eerola. Gaudeamus, Helsinki University Press, 2010. 300 s.

Helsinki on ollut 1820-luvun lopulta lähtien opiskelijoiden kaupunki. Yliopisto professoreineen, opiskelijoineen ja traditioineen on liittynyt keskeisellä tavalla Helsingin kaupunkikuvaan. Helsinki sai akatemian mukana ylioppilaat, jotka toivat mukanaan vanhaa ja loivat Helsingissä uutta opiskelijakulttuuria. Ylioppilaiden tarpeisiin perustettiin ravintoloita ja kahviloita, ja ylioppilaat tarvitsivat asuntoja ja monia muita palveluja. Ylioppilasunivormut vaihtuivat aikanaan valkolakkeihin. Helsinki oli pitkään Suomen ainoa yliopistokaupunki. Yliopistolaitoksen laajetessa akateemiset traditiot ovat siirtyneet pääkaupungin ulkopuolelle, mutta mikään muu kaupunki ei ole samalla tavalla opiskelijoiden kaupunki kuin Helsinki. Yksi näkyvä esimerkki ja todistus Helsingistä opiskelijoiden omana kaupunkina

on runsaat sata vuotta sitten valmistunut Uusi ylioppilastalo – talo, jonka opiskelijat itse rakennuttivat Helsingin ydinkeskustaan nykyisen Mannerheimintien varrelle.

Uuden ylioppilastalon satavuotista historiaa juhlistettiin syksyllä 2010 julkaisemalla Jari Eerolan toimittama teos *Uusi ylioppilastalo: 100 vuotta Helsingin sydämessä*. Teos tuo oman lisänsä Helsingin yliopiston opiskelijoiden historiaan, joka on kaiken kaikkiaan ollut vuosikymmenten ajan laajan tutkimustyön kohteena. Helsingin yliopistolla on kolmiosainen 1990-luvulla ilmestynyt historia-teos. Samoin ylioppilaskunnan historia on ollut laajan tutkimustyön kohteena. Ylioppilasosakuntien historioita on ilmestynyt 1900-luvun alkupuolelta lähtien. *Ylioppilaslehti* on ollut ja on jälleen tutkimuksen kohteena.

Arkkitehtonisesti merkittävä ja kaupunkikuvan kannalta keskeinen rakennus on saanut näyttävän ja itsensä näköisen historiateoksen. Lukijan huomio kiinnittyy ensimmäisenä teoksen kauniiseen ulkoasuun, joka ensilehdiltä kuvien, taiton, värityksen ja kirjaintyöiden huolellisella suunnittelulla ja valinnalla johdattaa lukijan sisään rakennukseen. Teos rakentuu toimittajan laatiman johdannon ohella viidestä luvusta, joilla jokaisella on oma kirjoittajansa. Ilmeisesti teoksessa on haluttu häivyttää artikkelikokoelman luonnetta, koska sisällysluettelossa ei ole lukujen otsikoiden yhteydessä mainittu kirjoittajia. Sen sijaan kirjoittajien nimet löytyvät heidän osuutensa alusta.

Uusi ylioppilastalo -teos on ennen kaikkea opiskelijoiden ja opiskelijatoiminnan historiaa. Toimittaja rakentaa johdannossa kontekstia kertomalla, millaiseen kaupunkiin ylioppilaat 1820-luvun lopulla tulivat ja luonnehtimalla lyhyesti Helsingin kehitystä opiskelijoiden kaupunkina. Johdannossa myös esitellään kirjan viisi varsinaista kä-

sittelylukua. Teoksen alkuluuvuissa keskiössä ovat talon rakennuttajat, ylioppilasaktiivit, jotka 1900-luvun alussa uskaltautuivat ottamaan riskejä ja näkivät tällaisen uudisrakennuksen tuomat mahdollisuudet ylioppilaskunnan toiminnalle. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että hanke lähti liikkeelle osakunnasta ja naispuolisen ylioppilaan, turkulaisen Alina Mattsonin, ideoina.

Lukujen otsikot ovat onnistuneita. Ne luonnehtivat osuvasti talo syntäprojehtia ja talon funktiota. 1900-luvun alussa ison talon rakentaminen Helsingin keskustaan oli miljoona-afääri. Tästä kirjoittaa Olli Matikainen. Taidehistorioitsija ja erityisesti naisarkkitehtejä tutkinut Renja Suominen-Kokkonen on perehtynyt rakennuksen arkkitehtoniseen kokonaisuuteen. Erityisen antoisaa luettavaa on analyysi Wivi Lönnin ja Armas Lindgrenin yhteistyöstä talon suunnittelun eri vaiheissa. Arkkitehtikiilpailua ja talon suunnittelutyön vaiheita havainnollistaa loistava kuvitus.

Luvussa Vapaa-ajan tiedekunta – aktiivista opiskelijaelämää omassa talossa kerrotaan, mitä kaikkea talossa on tehty ja ketkä siellä ovat asuneet. Luvussa tarkastellaan opiskelijaelämää, niin juhlaa ja arkea, erityisesti osakuntatoiminnan näkökulmasta 1910-luvulta 2000-luvulle asti. Tämä noin 60 sivun laajuinen luku antaa värikkään kuvan helsinkiläisestä opiskelijaelämästä. Alkupuoli ja erityisesti sotavuosia edeltävä jakso luotaa syvemmälle opiskelijoiden ja heidän talonsa elämään. Paljon näinä vuosina on tapahtunutkin. Kieltolaki ei raitistanut opiskelijoiden juhlia. Sotavuosina toiminta aluksi hiljensi mutta synnytti myös uudenlaista toimintaa.

Uuden ylioppilastalon yritystoimintaa on analysoinut Jouni Yrjänä, ja teoksen päättää Mikael Sundmanin artikkeli, joka tarkastelee ylioppilastaloo Helsingin keskustan sydämessä. Erityisesti tämä

osuus rakentaa uuden ylioppilastalolle laajan kontekstin tarkastelemalla Helsingin ydinkeskustan kaupunkirakenteellista kehitystä.

Lukujen yhteyteen on liitetty kaikkiaan 18 noin sivun laajuista tietolaatikkoa, jotka kertovat talon vaiheisiin liittyvistä mielenkiintoisista yksityiskohdista. Oman laitikon ovat saaneet ansaitusti emännöitsijät, joita luonnehditaan osakuntien äiteinä. Samoin talon toimintaa elokuvateatterina kuvataan kaikkiaan neljässä tietolaatikossa.

Kaikki teoksen artikkelit ovat asiantuntevasti kirjoitettuja. Pääsääntöisesti ne muodostavat jäsentyneen ja yhtenäisen kokonaisuuden. Muutamat pienehköt tyyliseikat kuitenkin himmentävät kokonaiskuvaa. Työnjakoa lukujen ”Miljoona-afääri” ja ”Osakuntien koti” välillä olisi voinut täsmentää. Erityisesti näissä alkupuolen luvuissa on toistoja, jotka liittyvät ennen kaikkea talohankkeen syntyideaan ja rakennusprojektin käynnistämiseen. Teoksessa nostetaan esiin mielenkiintoisia tapauksia ja henkilöitä, ja yksityiskohdat rikastavat kerrontaa. Teoksen laajin luku käsittelee osakuntatalon toimintaa liikeyrityksenä. Tässä osuudessa olisi voinut pohtia muunlaista vaihtoehtoa kronologiselle esitykselle. Esimerkiksi taloon liittyvä majointus- ja hotellitoiminta olisi voitu käsitellä alusta loppuun yhtenä kokonaisuutena. Lisäksi koko liiketoimintaa olisi voinut pohtia syvällisemmin, kuten sitäkin mitä talo kokonaisuutena merkitsi Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnalle. Tämä luku on kuitenkin täynnä mielenkiintoisia tapauksia, jotka liittyvät keskeisesti Helsingin historiaan. Mainioita esimerkkejä ovat Kössi Koskisen kansanravintola ja hotelli Hansan värikäs historia.

Erityisesti tässä teoksessa kuvitus on tärkeä. Kuvia on paljon, ja ne täydentävät tekstiä, mutta samalla ne kertovat omaa tarinaansa. Kuvitusta hankittaessa ja valittaessa on käytetty runsaasti mieli-

kuvitusta. Johdantoluku alkaa aulakuvasta, josta ikään kuin lähdetään nousemaan sisään rakennukseen, osakuntaportaaseen eli Arappuun. Teoksessa on paljon asemapiirustuksia, tonttikarttoja ja liitteenä Armas Lindgrenin ja Wivi Lönnin pääpiirustukset vuodelta 1908. Kunkin aikakauden toimintaa ja liikkeitä havainnollistavat lehti-ilmoitukset, ruokalstat, pääsyliput ja ohjelmalehtiset.

Jouko Kokkonen tekee omassa osuudessaan yhteenvedon toteamalla, että Uuden ylioppilastalon menneisyys koostuu lukemattomista pienistä tarinoista. Talo on ollut helsinkiläisopiskelijoiden vapaa-ajan kiintopiste ja ”vapaa-ajan tiedekunta”, jossa nuoret aikuiset ovat etsineet itseään ja toisiaan. Kokonaisuutena teos onnistuu hyvin kertoessaan näitä pieniä ja vähän isompiakin tarinoita.

– MERVİ KAARNINEN